

INHOUD

- advertenties
- heemkundige bijdrage
- feest van de Zeebonken
- opgravingen te Poederlee
- naar 'Bachten de Kupe'
- Petrus aan het kruis
- het bestuur

Heemkundige Kring v.z.w. "Norbert de Vrijter" Lille

Rek. nr. : 954-7353871-55

Lokaal : 'Hof d'Intere'
Pastorijstraat 2
2152 WECHELDERZANDE

Afgiftekantoor 2418 Lille

MEDEDELINGEN

- september : heemkundige uitstap
Vlaanderen en de Westhoek

DRIEMAANDELIJKS KONTAKTBLAD
VAN DE HEEMKUNDIGE KRING
'Norbert de Vrijter'

Zevende jaargang nr. 27 juni 1989.

Verantwoordelijke uitgever:
"Norbert de Vrijter" V.Z.w.
p.a. Jos Aerts, Boskant 17, 2418 Lille:

insert-reklame

Zevende jaargang Nr. 27 juni 1989.

HEEMKUNDIGE BIJDRAGEN nr.29

KUNSTVOORWERPEN IN DE ONZE-LIEVE-VROUWEKERK TE GIERLE: EEN VERSLAG.

Natuurlijk bracht de Provinciale Commissie voor Monumenten omstreeks de eeuwwisseling ook een bezoek aan de parochiekerk van Gierle om er een inventaris van de aanwezige kunstvoorwerpen op te maken (voor Lille, Poederlee en Wechelderzande: zie Heemkundige Bijdragen nrs.27 en 28). Ook hierover stelden de heren Fernand Donnet en Frans van Leemputten een uitgebreid verslag op.

Bezoek gebracht, den 23 Maart 1905, door de heeren Fernand Donnet en Frans van Leemputten.

Ghirle, Ghierle, Ghyrle, Goerle of Gierle was eertijds een parochie die tot in 1612 met Tielen afhing van de dekenij en het aartsdiakenschap Antwerpen, staande onder het bisdom Kamerijk. In 1559 ging zij over tot het bisdom Antwerpen en de dekenij Lier, maar werd in 1609 afgestaan aan de dekenij Herentals. In 1825 werd zij bij het kanton Turnhout, de dekenij Herentals en dus bij het aartsbisdom Mechelen, ingelijfd. (11). In de 14de eeuw behoorde het benoemingsrecht van de pastoor aan de Sint-Michielsabdij van Antwerpen. Dit voorrecht beviel in de 16de eeuw aan de bisschop van Antwerpen.

In 1346 maakte dit dorp deel uit van de bruidschat van Maria, dochter van Jan III hertog van Brabant, bij haar huwelijk met Reinaud III hertog van Gelderland. Na haar dood ging het dorp over aan Johanna, hertogin van Brabant en weduwe van Wenceslas. De heerlijkheid Gierle hoorde later toe aan de heren van Tielen. In 1444 werd zij door Filips, hertog van Bourgondië, afgestaan aan zijn secretaris Ambroos van Dynter.

De toren van Gierle en een deel van de gebouwen van de kerk zijn opgevat in gotische stijl van het derde tijdvak: zij moeten gebouwd geweest zijn in de eerste jaren van de 16de eeuw. Gans het gebouw is van brikken. Witte steen werd gebruikt voor de banden, het lijstwerk, de hoekstenen en enige bijzonderheden.

De toren is merkwaardig. Zijn vorm is eigenaardig en wordt in geen ander godsdienstig gebouw in de provincie ontmoet. De voet is vierkantig met stevige steunmuren. Boven de ingang deur is een gotisch venster dat het hoogzaal verlicht. Boven de deur is een nis waarin een Onze-Lieve-Vrouw-beeld staat. Hoger bemerkt men een verwelfde schijnbogenreeks van brikken, waarvan de welfsels uitlopen op ingedrukte en drieonderlobbige bogen. Dit gedeelte is gescheiden door twee muurbanden van een tweede hogere afdeling, waarvan op de voorzijde twee welfsels, gelijk aan die van het onderste deel, voorkomen. De hoeken van deze afdeling zijn gebroken door een hellend

vlak dat bedekt is met schaliën en dat het gebouw verbindt met het achthoekige laatste verdiep welk op elke zijde een gotisch, venster heeft met galmschermen. Een reeks kleine drielobbige welfsels van brikken bevindt zich onder de kroonlijst. Boven op de toren bevindt zich een hoge naald die met schaliën is bedekt.

Aan de linkerhoek van het voorste gedeelte van de toren staat een klein torentje met een naald. Dat bevat de trap die toegang verleent tot de toren

De zijbeuken werden verhoogd en vergroot in de 18de eeuw en dat op zo'n wijze dat hun dak rechtstreeks door een gelijkvormige helling aan het dak van de middenbeuk verbonden is. Indien men een jaartal moet geloven dat op de schaliën te lezen staat, zou deze verandering in 1737 gebeurd zijn.

De kruisbeuken, waarvan de uitsprong nog al opvalt, zijn door driehoekige steunmuren, die een twintigtal jaren geleden hersteld werden, verstevigd. Vier steunmuren van dezelfde soort stutten het koor. Een gebouw dat dienst doet als sacristij is rechts tegen het koor aangebouwd. Op het dak van de absida bemerkt men een ijzeren gotisch kruis.

Het koor, dat uitloopt in een driehoekige absida, wordt verlicht langs vijf vensters met hedendaagse glasramen. Een zesde venster bevindt zich in de linker zijmuur.

Het hoogaltaar is nog slechts samengesteld uit een grafsteen met een tabernakel in herwordingsstijl (renaissance). Langs de beide zijden werden twee aanbiddende engelen geplaatst. Het bovenste gedeelte van het altaar werd nog niet lang geleden weggenomen onder voorwendsel van verval.

Tegen de muur staan gestoelten waarvan het voorste gedeelte hedendaags is. Het paneelwerk dat de leuning vormt, is van het einde van de 17de eeuw. Het is versierd met pilaren in ionische stijl waartegen beelden van zittende engelen geplaatst zijn. Tussen de pilaren bemerkt men beeldhouwde medaillons met heiligenhoofden.

Om de zieken te bedienen wordt een eenvoudige maar fraaie koperen lantaarn van de 18de eeuw gebruikt en een handbel die het opschrift "Paschier Meliaert – 1693" draagt.

Een altaarbel met drie belletjes is gemaakt van uitgesneden koper. Tussen het loofwerk zijn dierenbeelden voorgesteld. Ofschoon waarschijnlijk uitgevoerd in de 18de eeuw, heeft dit stuk in geel koper een veel ouder uitzicht.

- 3 -

Voor het altaar worden zes koperen kandelaars van de 17de eeuw gebruikt. Twee zijn massief en hebben een driehoekige voet die op bollen rust. Zij meten 55 cm; twee andere 45 cm en de twee overigen 40 cm.

Aan het gewelf hangen twee schone kleine luchters in Vlaamse renaissancestijl, gevormd uit een bol met zes armen voor kaarsen.

In de sacristij bevindt zich een biechtstoel en vier houten beeldhouwde panelen die deel schijnen gemaakt te hebben van het paneelwerk van het koor.

Men bewaart er een zeer schone en fel versierde rood- en geel-koperen fontein van de 18de eeuw.

In de kerk bevinden zich op verschillende plaatsen, alsook buiten aan de deurdrempels, grafstenen waarvan er nog verscheidene dagtekenen uit het gotisch tijdvak. Andere zijn versierd met wapenschilden. De tekeningen en opschriften zouden zorgvuldig moeten opgebeiteld worden.

De grote middenbeuk is gevormd uit vier vakken met scherphoekige bogen. De zuilen werden omgewerkt en het loof van de kapitelen later aangebracht.

De kerk wordt verlicht langs vier vensters in elke zijbeuk en langs een ander aan het einde van elke zijbeuk. De gewelven werden omgewerkt in 1820 en zijn rondbogig. Boven het hoogzaal bemerkt men nog een balk van het oude gewelf in dekspanen. Hij draagt beeldhouwde motieven.

De leuning van het hoogzaal is een bijgebracht stuk. Zij is gevormd uit zeer fijn beeldhouwde panelen met trofeeën van muziekinstrumenten.

Twee andere dubbele panelen van dezelfde aard dienen tot lessenaar op het hoogzaal. Dit beeldhouwwerk schijnt uitgevoerd op het einde van de 17de eeuw.

Tegen de sluitingsmuur van de grote middenbeuk, onder het hoogzaal, op balksleutels staan twee goede beelden van de heilige Anna en van de heilige Nicolaas, waaronder twee koperen armen voor kaarsen geplaatst zijn. Zij dateren beiden van de 18de eeuw. In een magazijn, aan het einde van de kerk, worden verschillende koperen kandelaars van het begin van de 17de eeuw bewaard die alle rusten op bollen. Vier meten 25cm, twee 30 cm en twee 35cm hoog.

Dan twee kandelaars van hetzelfde metaal, maar veel ouder en 20 cm hoog, waarvan het voorste gedeelte, dat zeer belangrijk is, de vorm heeft van een zuilenvoet van grote afmeting.

De kerk bezit een kazuivel, versierd met borduursel uit de 16de eeuw.

Op de rug zijn drie medaillons die Sint-Appollonia, Sint-Laurentius en Sint-Elisabeth alsook twee engeltjes verbeelden. Op de borst bevinden zich drie andere medaillons: Sint-Cecilia, Sint-Huybrecht (?) en Sint-Ursula (?). Deze borduursels zijn werkelijk

- 4 -

van grote waarde, maar werden door al te grote herstellingen in 1873 te Brugge, veranderd.

In de grote middenbeuk hangt een prachtige koperen luchter uit de 17de eeuw. Hij is gevormd uit een bol met acht armen voor kaarsen. Hoger op bevindt zich een andere bol omringd met wrongen. Het bovendeel bestaat uit een arend met dubbele kop.

De houten predikstoel werd gebeeldhouwd in 1714 door De Vré. De voet is gevormd uit een figuur van grote omvang die de Heilige Kerk verbeeldt. Op de kuip ontwaart men drie medaillons die de Verlosser, de Heilige Maagd en Sint-Jan voorstellen. Het geheel is nogal zwaar van uitvoering.

Tussen de beelden die tegen de zuilen staan, dienen slechts die van Sint- Sebastiaan, Sint-Ambrosius, Sint-Barbara en de groep van het Kindje Jezus met Sint-Jan vermeld te worden. Deze beelden van betrekkelijke waarde dagtekenen van de 18de eeuw.

In de rechterzijbeuk staat het altaar dat toegewijd is aan Onze-Lieve- Vrouw van de Rozenkrans en dat in Korintische stijl is opgebouwd. Het is versierd met een middelmatig schilderij van A. Quelin dat de geboorte van h. Maagd voorstelt.

In deze kruisbeuk staat een biechtstoel in Lodewijk XVI-stijl. Het bovendeel bestaat uit een tamelijk goed basreliëf dat de roeping van Sint- Paulus voorstelt. Tegen de muur staat een verdienstelijk beeld van Sint-Anna van de 18de eeuw.

Het altaar van de linker kruisbeuk is aan de zielen van het vagevuur toegewijd en is in Korintische stijl. Men gebruikt ervoor vier kandelaars in gedreven koper uit de 18de eeuw, versierd met loof en vruchten.

Twee altaarbellen in uitgesneden koper, stijl Lodewijk XV. Tegen de muur een beeld van de Mater Dolorosa uit de 18de eeuw.

De manier waarop het gewelf gebouwd is in de zaal van het eerste verdiep van de toren dient opgemerkt te worden. Dat gebeurde door hangbogen die in de hoeken gemaakt zijn om de achthoekige vorm van de bovenste verdieping te steunen.

De toren bevat drie klokken die gegoten werden te Leuven door Andreas van den Gheyn, in 1806 en 1875.

De pastorij van Gierle is een groot gebouw van de 17de eeuw. Tegen de voorgevel staan twee andere gebouwen die de vleugels uitmaken. Het geheel is niet van eigenaardigheid ontbloot.

In de pastorij worden verschillende borduurwerken die aan de kerk toebehoren, bewaard. Zij zijn op drie ramen gespannen en dienden nog onlangs om de drie

zijden te versieren van het voetstuk waarop het beeld van de H.Maagd, tijdens zekere feesten, geplaatst werd. Op twee van die ramen zijn banden gespannen die elk uit drie medaillons bestaan. Deze medaillons bevatten de beeltenissen van de twaalf apostelen, omlijst met bouwkundige motieven in 16de eeuwse stijl. De borduursels zijn heel goed, maar nogal versleten en ontleurd. Op het derde raam zijn drie banden gespannen die de Boom van Jesse verbeelden. Op elke band bemerkt men vier koninklijke personages, gezeten of rechtstaande tussen gotisch loofwerk.

Dit borduursel is een bewonderenswaardig specimen van de kunst van de vijftiende eeuw. Als tekening, als kleurenschakering, als kostuumjuistheid, als volmaaktheid van uitvoering vormen zij een geheel van grote waarde dat onder alle opzichten de aandacht verdient en zorgvuldig moet bewaard worden ! (2).

F.DONNET

(W.Van den Branden).

VOETNOTEN:

- (1) Hier wordt natuurlijk de toestand van 1905 beschreven. Thans hoort Gierle onder het bisdom Antwerpen, dekenij Beerse.*
- (2) F.DONNET, Provincie Antwerpen. Provinciaal comiteit van Monumenten. Kunstvoorwerpen in de openbare gestichten bewaard, Antwerpen, 1909, btz.280-291.*

- 6 -

Lille

in de feesttent

Tielenbaan-Borze

Vrijdag 7 juli 1989 om 20 uur

Disco-bar met

La Cuenta

Inkom: voorverkoop 80fr. kassa 100fr.

Zaterdag 8 juli 1989 om 21 uur

Tros Pop Formule Drive-in Show

Inkom: voorverkoop 80fr. kassa 100fr.

Zondag 9 juli

*om 13.30 u. **Animatie** voor groot & klein
presentatie: Eric Van Echelpoel
met optreden van de judoclub-Gierle*

om 19 u. Disco-bar met

De Scheve Lavabo's

Inkom: gratis

OPGRAVINGEN TE POEDERLEE.

Op één april 1989 konden eindelijk de opgravingen op het perceel "Regendonk" aan de Aa-brug tussen Poederlee en Lichtaart van start gaan. Had het voortdurend slechte weder dit begin zo lang uitgesteld, zelfs begin april viel er weinig beterschap te bespeuren.

Met frisse moed werd de sleuf uitgediept die reeds in 1988 door de leden van de Antwerpse Vereniging voor Bodem- en Grotonderzoek, architect Paul Leysen en leraar Leon Geyskens, uitgezet was geworden. Toen hoorden wij dat de eigenaars van het terrein, die dit perceel grond zo bereidwillig ter beschikking stelden van onze kring hadden, dat er binnen de twee weken maïs zou gezaaid worden. Het zou een onmogelijke opgave worden en zelfs met gravers als een Jos Willems was deze spurt tegen de tijd niet haalbaar. Gelukkig was daar Jef Op de Beeck die zijn "ditcher"-graafmachine, bestuurd door Filip, ter hulp zond om de bovenlaag tot op de gewenste diepte te verwijderen terwijl na de opgraving de sleuf opnieuw gedempt werd door Constant Van Sprengel: aan beide onverhoopte helpers onze meest oprechte dank !

In het opgegraven gedeelte werd een berg scherven aardewerk gevonden die nu wacht op reiniging en eventuele restauratie. Dit is echter werk voor deze winter. Een oude zoek sleuf van de reeds vermelde A.V.B.G. werd aangesneden en op een andere plaats werd op ongeveer 1,50 m diepte een zware boomstronk vrijgelegd.

Na het oogsten van de maïs zullen de opgravingen verder gezet worden en rekenen wij op dezelfde ploeg opgravers, aangevuld met heel wat andere leden !

Dr. P. Janssens.

-8-

HEEMKUNDIGE UITSTAP.

16 SEPTEMBER 1989.

Onze heemkundige uitstap van 16 september 1989 gaat dit keer naar Vlaanderen en de Westhoek. Ons bestuurslid en reisgids Walter Driesen heeft een zeer interessante reisroute uitgestippeld. Enkele bijzondere punten vermelden we hieronder.

GENT: geleid bezoek aan:

Museum voor Volkskunde, ondergebracht in het St.-Catharina-godshuis uit 1363.

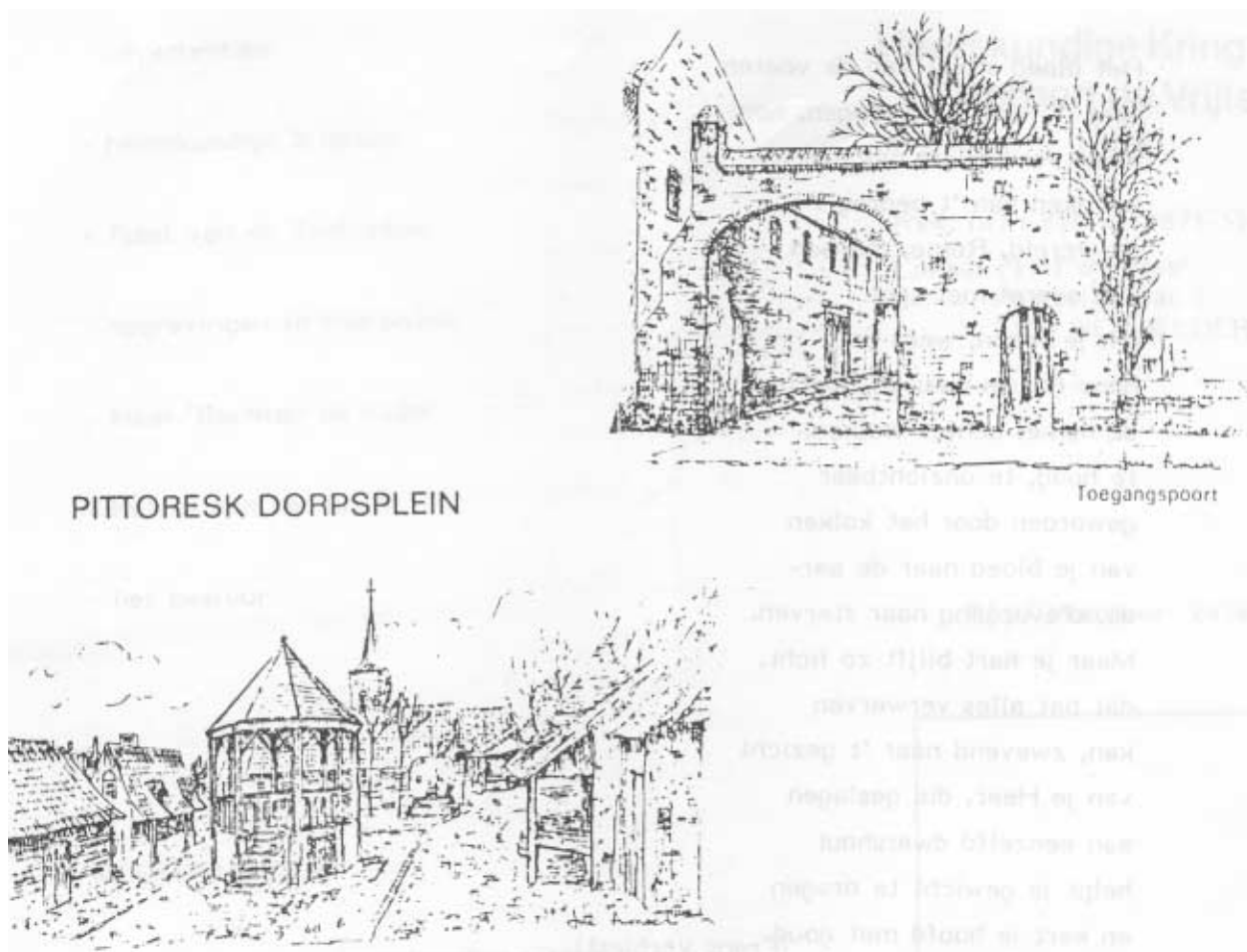
Het museum wil een algemeen beeld ophangen van het volksleven in Gent en in Vlaanderen omstreeks 1900.

Naast een aantal algemeen gekende beroepen komen ook specifieke ambachten aan bod, terwijl een groot aantal voorwerpen en documenten de volkskundige verschijnselen illustreren.

ALVERINGEN :Museum "Bachten de Kupe".

Naast gebouwen zijn hier de werktuigen van de polderboeren uit de Westhoek samengebracht in een openluchtmuseum, dat gedragen wordt door de heemkundige kring, dat nog van zich zal doen spreken. Wij

worden er vertrouwd gemaakt met alaam en gebruiken die ons Kempe-
naars vreemd zijn. Het museum bezit een kleine brouwerij met daarbij
horend café.

VEURNE : stadswandeling.

We bewonderen de gebouwen in Vlaamse Renaissance, gebouwd
tijdens de ambtsperiode van Albrecht en Isabelle. De Spaanse invloed
is er alom en onverwachts aanwezig.

En de kaasmakers van Lo en Beuvoorde zijn niet ver af :

Zo snel mogelijk inschrijven voor deelname bij onze penningmeester
Jos Willems, Heiend nr 7, 2418 Lille, Tel. 014/55.73.57 is gewenst.
De deelname prijs bedraagt 450 fr. voor volwassenen, kinderen onder
de veertien jaar betalen 350 fr. en niet-leden mogen ook mee, zij
betalen 550 fr. In deze prijs is begrepen, de bus, drinkgeld, en de
inkomgelden.

Ter gelegenheid van het jaarlijkse feest van de Lilse patroonheilige Sint Petrus drukken we hieronder een gedicht af van de hand van de heer Frans Verbiest.

Petrus aan het kruis.

Het bloed stuwt van de voeten
naar 't hoofd. In d'ogen, nog
meer verdonkert het moeten
bekijken van 't bedrog:
de wereld, Rome, mensen
van overal met spot
om je tenen, wens en
hoop daarin naar je God,
de hemel achter wolken,
te hoog, te onzichtbaar
geworden door het kolken
van je bloed naar de aar-
de, d'overgang naar sterven.
Maar je hart blijft zo licht,
dat het alles verwerven
kan, zwevend naar 't gezicht
van je Heer, die geslagen
aan eenzelfd dwarshout
helpt je gewicht te dragen
en eert je hoofd met goud-
(Frans Verbiest)

Het bestuur van de heemkundige kring Norbert de Vrijter :

Voorzitter: Jos Aerts

Ondervoorzitter: Jules Van Olmen

Secretaris: Rik De Backer

Penningmeester: Jos Willems

Geschiedkundige: Walter Van den Branden

Opgravingen: Dr. Paul Janssens

Leden: Emiel Peeters, Frans Van Glabbeek, Louis Bertels, Walter Driesen, Rosette Dillen.